

21

ACC. N:R M. 16076 : 1-30.FOLKLIVS-
ARKIVET
LUND

Landskap: Skåne Upptecknare: Nils Månsson, Loshala
Härad: V. Göinge Berättare: " "
Socken: N. Mellby Berättarens yrke: f. d. landbrukare
Uppteckningsår: 1964 Född år 1888 i N. Mellby

Ungdomens sammankomster och nöjesliv. s. 1-30. Lu F 123

Skriv endast på denna sida.

Lu F 120

Om ungdomens sammankomster och nöjesliv.
Hur länge man räknades som barn och när man ansågs tillhöra ungdomarna ? Konfirmationen --Gå och läsa för prästen för att förberedas till sin första nattvardsgång -- var allt liksom en gränspåle mellan barn och ungdomstiden . Den skedde i regel vid 14 års ålder , d.v.s konfirmationsundervisningen började på hösten i oktober och så gick man för prästen ett par gånger i veckan och var färdig i april att konfirmeras vid 15 års ålder . Det kunde allt variera något litet beroende på vid vilken tid på året man var född. Vid 15 års ålder hade man alltså klarat av både skolan och konfirmationen och var färdig för utträde i livet både vad beträffar förvärvslivet och så ungdomens nöjesliv. Skillnaden i klädseln den började också vid denna tid . Pojkarna gick i knäbyxor till den tiden och konfirmationskostymen hade alltid långa byxor ,ovantoch besvärligt för den som sålunda använde det för första gången . Det var likadant för flickorna som vid denna tid fick långa kjolar som de fick hålla i, när de gick på en dammig väg .

6/3

De barn som växte upp i torpen och på de mindre brukningsdelarna fick såsom regel ge sig ut från hemmet efter det att de läst fram för prästen . Var det föräldrar med lite omsorg om sina barn var de angelägna om att få dem till ställe där de kunde förvänta att husbondefolket såg till dem även under fritiden och höll efter dem så de inte kom i dåligt sällskap och kom i olycka . Det fanns ju ställe där husbondefolket var helt genomvärldsliga och inte brydde sig om kyrka eller religion och så blev också livet där- efter . Husbondefolk och tjänare åt vanligen vid samma bord och i dagligstugan kunde såväl barn på stället som tjänare hålla sig på kvällarna och läsa en tidning eller annat efter måltiden och sedan dar sig ut till sina sovplatser för natten . Drängarna låg i en drängkammare i nära anslutning till stallen och värmen från denna kunde tränga in också i drängkammaren ,särskilt när det var kallt . Pigorna hade sin pigkammare ,oeldad,och ofta delade dottern på stället rum med pigan. Så var den dagliga rytmen på de ställen där de hade flera tjänare . Hade man bara en dräng och en piga fick man ordna rum åt dem där de kunde i det vanliga boningshuset.

Arbetstiden var lång och därför blev fritiden så mycket kortare och tillfällena till nöje så mycket mindre. Det blev dock lördags och söndagskvällar och då sökte man sig samman så gott man kunde för att få lite omväxling och kontakt med varandra. Ungdomen drages till varandra och att de olika könen drages till varandra är så mänskligt att detta förhållande är lika gammalt som människan själv. På de större gårdarna såsom, Fredriksberg, Oscarsfarm, Maglö, Björkeberga, Mellby gård var det torpare och statare som utförde arbetet, möjligen fanns det en kusk eller gårdsdräng som var ogift och bodde och åt i herrskapets hushåll, dock inte tillsammans med herrskapet utan tillsammans med en hushållerska och annan innepiga, i ett rum nära köket. I Sösdala gamla by fanns det tvänne gårdar som var något större än de andra. Det var gamla Gästgivargården och så Johannes Larssons-sedermera kallad sösdalagården. På de gårdarna hade de tre par körhästar och lika många drängar att köra hästarna och så en ryktare som skötte kor och svin och så en eller två ~~xx~~ pigor på varje ställe. Det blev sammanlagt 12 stycken tjänare som hade nära till varandra och de gick givetvis

ofta samman och gjorde det trevligt för sig så gott de kunde. Det kunde hända att de gick i samlad trupp, drängar och pigor utåt vägen och sjöng sina sentimentala visor som var gängse på den tiden. Vet inte om de egentligen hade något mål för en sådan vandring? De stannade till vid en korsväg och så kom det flera till och stämningen steg. Vad var det då för sånger de sjöng? Ja det ^{var} Elvsborgsvisan. Kväsarvalsens, Om Elvira Madigan och greve Sparre. Om greven vars dotter blivit kär i en enkel dräng som hon sällskapade med och drängen blev nedstucken av greven, och grevedottern tog kniven och stack i sitt eget bröst. Yngsjömordet kom också ut i tryck som en visa och andra mord förresten. Emigrantvisor, såsom "Pelle Jönsson, han tänkte dj-r annama, jog tror jag ^{min väg} ~~klär~~ ^{med} ~~med~~ detsamma. Han stoppa matsäck och plunta i kistan och av polisen han blev uppförd på listan. Han ville bort till det stora landet i väster, där ingen kung fanns och inga kitsliga präster. Där ingen länsman slår bonden för pannan och renat brännvin kostar 12 styver kannan. Visan var lång och resans besvärligheter skildrades i fortsättningen -- Med våta byxor han stod vid masten och

lipa, det var så kallt så och magen började knipa . Meh skepparn ropa och skrek i han öra ,vad tusan hade du på gallejan att göra. Visorna hade vanligen sådan melodi att det gick bra att gå efter den när den sjöngs. Som det var här i Sösdala var det också i de övriga byarna. Sandåkra-- Lunnahöja i socknens norra del är ett par byar som ligger rätt nära varandra var sin sida om ån och där gick gick drängar och pigor bondsöner och bonddöttrar tillsammans under lördags och söndagskvällar . I Sandåkra var en korsväg som kallades för "Plötten" och Plötten var en vanlig ~~samlings~~ samlingsplats för ungdomen . Det kunde hända att någon hade ett dragspel med sig och spelade några danslåtar och de övriga dansade.

Dansbanor kom det till så småningom . Den äldsta dansbanan jag hört talas om var vid Oscarsfarm i en ekbacke i närheten av gården. Den kallades vanligen för Färmabanan och kom till omkring 1895. Hit kom det mycket folk ,både från det närbelägna Sösdala samhälle och från byarna runt omkring och t.o.m. från andra socknar. Vem som byggde upp dansbanan i Oscarsfarms backe är inte bekant . Men lite längre fram i tiden bildades det en hornmusikkår i

Sösdala troligen något av åren 1904-1905 och denna mussikkår byggde en dansbana i en björkbacke i samhällets utkant -kallad Ekbergs backe , och denna dansbana var i gång en del år även den . Det var inte alltid musikkåren spela vid dansbanan , det gick också med en eller två som spela på dragharmonika . Under ett par års tid var en dansbana i gång i en annan utkant av samhället . Det var en grupp drängar och gesäller som kommit överens om att bygga denna dansbana på mark som upplåtits av ägaren till sösdalagården .

Det hade sina orsaker att en dansbana inte blev så gammal , den ruttna helt enkelt ner då den saknade tak och den lilla kur som var uppsatt för spelmännens räkning hade visserligen tak och höll sig längre , men var ju inte till någon nytta sedan dansbangolvet var för giset att dansa på . Den sista dansbanan som byggdes ^{var} i Vannaröd helt nära Sösdala även den , hade också mussikkåren till upphovsmän , men såldes sedan till enskild (Anders Olsson) och han byggde tak över och väggar och på så sätt kom den att vara i flera år .

För att nu gå lite tillbaka i tiden igen så hände det att en och annan bonde med en rymlig storstuga upplät denna för dans en

och annan gång . I Lunnahöja fanns en man som dagligt tal kallades Turajohannessen , en tvivelaktig typ som t.o.m. kom i klammeri med rättvisan för olovlig brännvinsförsäljning . Han upplät sin stuga för ortens ungdomar att dansa i och denna rörelse var inte bara tillfällig utan kom rent av i system . Hans rörelse fick ett hastigt slut av ovannämnd anledning . Vid Sösdala gamla gästgivargård fanns en länga som för länge sen är nedriven och som tidigare inrymt skänkrum åt resande (platsen är historisk mest därför att själva Otto Lindblad socknens berömde klockare brukade ta in där vid sina resor till kyrkan i Tjörnarps för att få sig en sup eller två) och detta rymliga skänkrum dansade ungdomen en del år långt efter det att platsen upphört att vara gästgivargård . (den ^{gästgivargården} flyttades fram till Sösdala nuvarande samhälle sedan järnvägen byggts 1859.)

Så var den bonde i Tågarp som hette Nils Svensson , han var ungkarl hade en storstuga som var rymlig . Här dansades det, och söps i närliggande rum nog en del år. Gården köptes längre fram av min bror Ola Månsson och är i slakten ännu då ~~xxxxxx~~ sonen nu innehar gården.

Hos Nils Olsson på Sösdala nr 7 dansades det också en och annan gång . Hos Johannes Svensson nr 3 var det logdans en och annan gång.

På dessa ställen där man dansade i storstugan blev de ibland en s.k. subskriberad tillställning då ibland pojkarna bjöd på förtäring i form av kaffe och kakor och så sprit förstås ,och ibland stod flickorna för värdskapet . Vid dansbanorna kunde det ju inte bli på det sättet . Där växte det upp små lutehus där det såldes läsk och snask och annat och i vannarödsdansbanan var det också kaffeservering , men detta drevs av ägaren till stället .

Att beskriva ungdomens nöjesliv vid denna tid det gäller är inte vidare uppbyggligt . Spriten var både billig och lätt tillgänglig och den flödade rikligt och verkningarna därav kom till synes i slagsmål och orsakerna var många. Det fanns en viss motsättning mellan å ena sidan Sösdalas gesäller,lärlingar och bodknoddar och å andra sidan landsbygdens bondpojkar och drängar.

När så spriten började verka kom stickorden å båda sidor och sedan kom knytnävarna igång för uppgörelser som ibland blev blodiga nog.

Det blev givetvis och rivalskap om flickorna och det var nog så ömtåligt och anledning nog för s.k. uppgörelser . Det värsta av allt var dock den osedlighet som bedrevs i samband med dansbanebesök. Någon har fällt uttrycken (tror det var i själva riksdagen) att landsbyggens dansbanor var den förklädda bordellen. Det stiftades många bekantskaper ungdomar emellan som ledde till äktenskap som varade livet ut och det är ju inte så mycket att säga om , då man tog ansvaret för de handlingar som ledde till att de måste gifta sig innan de eljest hade tänkt. Jag har arbetat i barnavården , en del år som ordf i nämnden och har fått belägg för att många lösa förbindelser har ingåtts vid dansbanorna som gett baranvårdsnämnden arbete . När upphörde då dessa "smådansebanor" i landsbygden ? Ja det är tämligen lätt att bestämma tiden --de försvann i och med bilarnas utbredning även i landsbygden . Det blev ett fortskaffningsmedel som gav möjlighet för landsbygdens ungdomar att fara bort till större platserns nöjesarrangemang . Det lönar sig inte numera för någon att bygga och driva dansbana i den gamla bemärkelsen. Bilarna blev dock inte så allmänna för än efter första världskriget 1914.

Den första gången jag såg en bil var nere vid Höör 1902 och då visste min bror och jag som var i sällskap i första blinken inte vad det var för någonting . De två bilarna som var i sällskap höll stilla när vi fick se dem och väl var det för våra hästar var kemskt förskräckta. När jag 1909-1910 gjorde min värnplikt i Kristianstad fanns det två-säger två bilar i taxitrafik i hela stan. och det är givet att det dröjde ytterligare en tre a fyra år till innan det blev någon biltrafik att tala om i våra bygder.

Till ungdomens nöjen hörde också marknadsbesöken. Enligt gamla tjänstehjonstadgan skulle tjänstefolket ha två marknadsdagar och två auktionsdagar fria under året och den rättigheten tog man naturligtvis ut för att få en rolig dag. Vi har också ända sedan 1889 haft två marknader årligen i Sösdala och då gick det livligt till. Det blev mycket att tala och skriva om efter en marknad . Det var många som kom i finkan för fylleri och slagsmål . Många underliga typer , långväga ifrån kom då till Sösdala och det blev spetakel av . Karuseller och skjutbanor och cirkus och annat liknande var i farten .

Dessa marknader hölls i april och september och räknades som milstolpar i årets rytm. Auktionerna är det inte så mycket att säga om. De har alltid varit publikdragande tillställningar inte bara för köplystna utan också för sådana som ville se på bara och vara med på tillhörande utskänkning. Var det en större auktion kom det vanligen en källarmästare som var inställd på att ge både mättnad och fylla. Var det en mindre auktion bjöds man på kaffe och kakor--oocch lite starkt, det hjälpte upp auktionen ordentligt.

Innan vi lämnar den gamla tiden riktigt får vi kanske nämna att byalagen i äldre tider hade sina tillfällen när de möttes under mera högtidliga former t.ex. de s.k. brydegillena, då man bröt linet i byns gemensamma "bydestua". Då möttes både unga och gamla av båda könen och bröt lin^{ta}, men^s det var varmt nyuttaget från brydestuan. Det var roligt, för det första att man kom tillsammans i arbete och sedan blev det ju festmåltid efteråt och efter måltiden skulle man gå hem och kanske få trevligt sällskap som man längtat efter långt i förväg. De nu beskrivna "brydegillena" är säkerligen ^{inte} urgamla men har upphört helt och hållet och det har säkerligen varit något brydegille på detta århundradet.

Jag är född 1888 och har aldrig varit med om något brydegille. De brudestuer som jag har sett har alla legat i ruiner utom en och den finns i Ella by i Tjörnarps socken och av byn restaurerad för att stå som ett minne från den märkliga tid då de var i bruk.

Ungdomens nöjesliv förändrades allt efter som åren gick och tiden förändrades . Det är omvittnat av många att Sösdala samhälle upplevde en slyngelperiod några år efter dess tillkomst .Järnvägen och stationen blev färdigbyggda 1859 och så därefter växte det upp ett "nybyggarsamhälle " med många olika element som flyttade dit. Superiet tog väldig fart med åtföljande oreda och vantrivsel .

Som en motvikt mot detta bildades år 1884 en nykterhetsförening som tog namn efter socknens berömde klockare Otto Lindblad (konstigt nog då Lindblad inte precis var någon nykterhetsman.) Till en början var det tydligen mest äldre fullvuxet folk i denna förening men efter hand och särskilt sedan föreningen 1903 skaffat sig en rymlig lokal där den kunde hålla sina möten började man att intressera även ungdomen till att vara med . De kunde ju inte gång efter annan sitta och predika nykterhet för dessa ungdomar utan mötena

fick alltmer karaktären av underhållning ,lek och tävlingar och dans, ringlekar och vanlig dans och allt detta kunde pågå alla tider på året då de hade möjlighet att vara inomhus . Givetvis rörde man på sig under vackra sommardagar och hade utomhustävlingar och dyligt. Denna verksamhet fortsätter ännu och har inte störts av den oreda som spriten skapar . Den andliga väckelse som gick fram över bygden under senare delen av 1800-talet satte också djupa spår efter sig och de ungdomar som kom med i denna andliga väckelserörelse de tog avstånd både från sprit och dans och vad därtill hörde och löste sitt nöjesbehov genom egna tillställningar.

År 1885 bildades Sösdala missionsförsamling ~~xxxxxxxxxxxx~~ och strax efter sekelskiftet bildades det en ungdomsförening inom missionsförsamlingens hägn och höll till i dess lokaler . Ungdomens möten här hade vanligen karaktären av samtal och bibelstudium men och av underhållning i någon form . Mycken sång och musik övades i dessa ungdomsföreningar , man lärde sig att uppträda och tala och sjunga offentligt . Ungdom drages till ungdom och att de höll samman var helt naturligt och att det inte var stelt och trå-

Rigt

vid sammankomsterna det fick ledarna sörja för.

Långt innan bilarna kom i bruk kunde dessa ungdomar anordna utfärder med hästskjutsar till någon vacker plats i trakten . Naturligtvis kunde det inte bli så långa utfärder men ändå en utflykt .

Gökottor i härlig försommartid vid en sjö med dito roddturen var upplevelser som står i minnet länge. Missionsungdomarna skaffa sig så småningom en sommarstuga vid Björkeberga gård som de ännu har i bruk . Den är visserligen liten och oansenligt men det går att samlas inomhus om man inte är alltför många. Och så finns det en rymlig lekplan och en flaggstång där Svenska flaggan fladdrar när samling förekommer. För något över 30 år sen tog man sig för att här ute vid stugan på midsommaraftonen anordna en storsamling som började tidigt på kvällen redan kl 18 då de minsta fick leka och roa sig kring majstången , sedan kom det mera folk och framstående talare var kallade att tala och sången och musiken upptog stor plats i programmet . Dessa möten, som till en början var avsedda att motverka de ofta dåliga tillställningarna på midsommaraftonen, blev allt mer populära och till sist för stora på

den trånga platsen därute, parkeringsmöjligheterna var för små.

I det läget träffade man avtal den senare tillkomna bygdegårdsföreningen, som hade -eller har- en förnämlig bygdegård i Vannaröd med 7 tunnland park, ett litet trevligt slott med tillhörande nybyggd teaterbyggnad, om att anordna midsommarfirandet tillsammans.

Bygdegårdsföreningen får huvudparten av inträdesavgifterna och ungdomsföreningen svarar för programmet i övrigt. Sedan 20 år tillbaka har missionsungdomarna en mycket förnämlig hornmusikkår som medverkar, dess musik och sångförening och en eller två riktiga storsångare är vanligen kallade att medverka. Fördragshållare kallar man också från de bästa man har inom den kretsen och församlingen präst har också ett anförande under kvällen. Högtalare är uppmonterade i hela parken så alla kan höra och följa med. Under ett avsnitt i mötet är man inomhus i teatersalen, som dock endast rymmer 450 åhörare, och här inne är det vanligen en sång och musikkonsert. Besökarantalet rör sig om ett par tusen, ibland något över. Allt går städat och ordentligt till då ingen sprit är med. Dessa midsommarmöten de har nu i över 30 år återkommet

in/ årligen och ingått i det allmänna medvetandet ,så nu är det ingen som försöker ställa till med någon fest av annat slag här i trakten, samtidigt med denna fest.

I början av det här seklet föddes det fram en lång rad av föreningar , inte bara de nu senast nämnda ,nykterhetsföreningen Otto Lindblad. Missionsföreningen. utan också en frivillig brandkår, hantverksförening ,idrottsföreningar av olika slag . Alla dessa föreningar sökte genom någon sorts festlighet under sommarens lopp samla in medel för sin verksamhet . De kallade dessa fester för basar . Det gjorde att varje söndag, och även lördagskvällen ingick i evenemanget, under sommarens lopp var det någon av dessa föreningar som höll basar och det blev för mycket av det goda , och folk orkade inte att gå på alla och de blev fåtaligt besökta och upphörde till sist helt och hållet . Det är allt en 30 a 35 år sen någon sådan basar hölls här. Ett par årtionden på sin höjd hade de pågått.

Biograferna.

Vår första kontakt med biograferna var genom resande sällskap

som kom till marknaderna slog upp ett tält och vavade levande bilder av någon stor händelse som nyligen hade inträffat . Det väckte en stor uppmärksamhet, för något så underligt hade man inte sett förr och det kommenterades livligt . Så kom det resande även andra tillfällen och visade levande bilder i någon lokal -Godtemplarsalen eller hotellets stora sal . 1907-1908 kan nog angivas som början. tid för dessa biografbesök. Mitt under första kriget 1914--1919 bildades det ett biografbolag av en 4 a 5 personer som inrättade en fast biograf i ett f.d häststall mitt i samhället och här vevades 2 a 3 gånger i veckan de filmer som var gängse för tillfället.

Biografen övergick rätt snart i enskild ägo -en biografägare från Hässleholm köpte den ,dock ej själva lokalen. Biografen upphörde helt under förra året , den bar sig inte längre sedan Televisionen gjort sitt inträde i hemmen och folk kan sitta hemma och se på film ,mer än de önskar. Om vi räknar med att den fasta biografen började 1917 blev den 46 år gammal . Under hela denna tid hade den varit en publikdragande tillställning inte minst för ungdomen . Det hörde allt till kutymen att en pojke bjöd sin flicka

Bio
och sedan bjöd på kaffe på ett annat ställe .

På fråga om ungdomarna roade sig gemensamt i byn ?
kan det svaras att det gjorde de , någon egentlig skillnad på
drängar och pigor å ena sidan och söner och hemmadöttrar var det
just inte. I äldre tider var 90% av befolkningen knuten till jord-
bruket och den bondson och bonddotter som det inte var arbete för
hemma längre gav sig ut och tjäna i de flesta fall på bondställe
där det fattades arbetskraft och det är klart att under sådana
förhållande kunde det inte bli någon skillnad. av social art. De
roade sig gemensamt och de yngre årsklasserna fick ju hoppa lite
omkring hur de kunde tills de blev större och lärt av de äldre
så några åldersgrupper kan man inte tala om. Könsgupper ännu min-
dre, tvärom var det de motsatta könen som drogs till varandra och
det vid dessa ungdomliga sammankomster som de lärde känna varandra
och blev fästefolk och gifte sig . Man rörde sig inte i så vida
kretsar och skulle man välja sig en livsledsagare eller ledsagar-
inna fick det bli i bygden. Att det funnits organisationer med
ungdomsverksamhet har jag i det föregående meddelat ,såsom Godtemp-
lare och missionsungdom .

Och dessa och andra sammanslutningar har alltid haft en styrelse som leder föreningen . Intagning sker efter anmälan och prövning och en sådan händelse är alltid högtidlig . Uteslutning hos godtemplarna sker när någon sviker sitt nykterhetslöfte och hos den kristliga ungdomsföreningen när någon medlem ej längre för en hederande vandel ,går på världsliga nöjen och för övrigt blir borta från gemenskapen någon längre tid . En medlem som sålunda svek de ideal hans förening arbetade för blev givetvis vidtalad och om möjligt förd till rätta igen . Några bötesbelopp i sådana fall har jag aldrig hört talas om. Inom dessa föreningar fanns det inte några sociala skranker ,rik och fattig hög och låg umgicks under under fria former och sa Du till varann. Ute på de mera världsliga nöjena vid dansbanor och dylikt var det allt lite motsättningar mellan t.ex. stationsfolk ,såsom gesäller lärlingar,boknoddar och kontorsfolk å ena sidan och så de mera enkla bondfolket och kom det någon från staden med höga later blev han behandlad därefter d.v.s. han blev motad och ibland hemkörd. Tar ett exempel . På Tjörnarpsgården fanns en ryttmästare som hette Berg von Linde

som hade stiliga pojkar ute i världen ,men kom hem ibland för någon tid och de gick gärna till dansbanan i den förut nämnda Ekbergs de backe i Sösdala. Yttrade sig nedlåtande och förargligt och hade god tur med flickorna så låg smockan i luften och det berättades att de fick fly från platsen något blåögda som minne från bataljen. Det sades att pappa ryttmästaren gav dem stryk hemma , inte för att de gick och dansade utan för att de inte klarat sig bättre i bataljen. Vid dansbanan i Farmabacken (förut nämnd) hände det för mycket länge sen att en målare som hette Lindestam(fint namn) fick så mycket stryk att han inte kunde ta sig hem själv , han var nykomling och viktig av sig och resultatet blev därefter .

Om öknamn ? Ja det förekom mycket mera förr än nu på personer av olika anledningar men kanske inte så mycket speciellt för ungdom. Vi hade ett ställe som kallades "Snabahuset)" och ägaren fick heta "Snabasvennen") och så blev snabaNilssen , snabaHanna, o,s.v. där var nio barn i familjen och de led av detta även om öknamnet ej var förenat med någon skam. Kassingens var ett gängse namn på en som bodde i Kassingahuset , men här hade man accepterat namnet och

Kassingen kallade sig själv alltid vid detta namn och t.o.m gav sin yngste son namnet Kassing i dopnamn. ett tilltag som gav eko i pressen såsom något högst ovanligt . Rauringen var benämningen på en ryktare framme i byn och det därför att kommit från något ställe som hette Rauröd. Listan bleve för lång om jag skulle räkna upp alla sådana namn som jag fick höra förr. En ung pojke var något liten till växten och lite som man sade sprättig av sig fick heta pärltocken .(Pärltuppen.)

Föreningar har vi haft och har i stor mångfald . Förutom de redan nämnda politiska.(alla sorterna) Skytteförening. Pistolklubb, hemvärnsförening. Röda Korset. Lottaförening, Idrottsförening . Orienteringsklubb, fotbollslag, brottarförening . Ber att få hänvisa till Norra Mellby Sockenbok där de flesta föreningarna är beskrivna.

Om föräldrarna vakade över sina ungdomar ? Härtill kan svaras både ja och nej. Mina egna föräldrar vakade mycket strängt över oss barn . De bad oss för Guds skull inte gå till dansbanan med dess frestelser och faror både ifråga om sprit och lösa förbindelser med motsvarande kön det råa talet vid sådana tillställningar ,allt var farligt för ett ungt och

ofördärvat sinne. Med undantag av några få gånger har jag inte besökt dansbanan . Vid tjugo års ålder fick jag min livskurs ändrad eller inspårad genom den andliga väckelsen som då liksom låg i luften . Det gick lika dant med min syster , men min bror gick of- till dansbanan och kom aldrig med i någon andlig väckelse .Han var 10 år äldre än jag . På alla de ställen där folket var andligt sinnade ,kanske bara kyrkligt intresserade var det allt lika som hemma hos oss , de varna sina barn för att besöka de dåliga stäl- lena. Ibland lyckades det ibland inte . På många andra ställen rådde helt motsatta förhållanden man formligen uppmuntrade sina barn och sina tjänare att ge sig ut och ha livat bland andra ung- domar och upplät gärna sin loga för dans hemma. eller som förut nämnts sin storstuga för dans och gille . Man fick kanske smaka något av den sprit som flödade vid sådana tillfällen .

Det fanns rätt många som hade barn i giftasålder som lät dem ställa till en fest hemma då och då , men det var för särskilt in- bjudna och man åt och drack lekte alla de sorters lekar som var vanliga på den tiden ,pantlekar och lekar som fordrade lite kun- skap och färdighet.

ACC. N:R M. 16076:23.

Gissningstävlingar och gåtor och ringdanser i något fall också vanlig dans på logen. Men det var ju inte offentligt utan ett utvalt sällskap som bjudit in och ville se i sitt hem.

Om det klagades på ungdomen i allmänhet? Ja det har det alltid gjorts, den har alltid varit värre än förr ur de äldres synpunkt, och så är det än. Om utflykter och resor har jag redan nämnt

något, särskilt bland den kristna ungdomen och jag tror inte det var så många andra som företog sådana utflykter i samlad grupp.

Mindre utflykter ett par tre stycken på cykel det förekom ofta.

Utomlandsresor var då inte vanliga förr, man hade för små inkomster för dyligt överlag. På de senare åren har långresorna blivit vanligare antingen med buss eller i privatbilar och det kan bära iväg långt på en dag numera, nästan Skåne runt. Ock denna förändring har skett så småningom i takt med bilens utbredning till en större allmänhet. Transportmedel? ja cykeln blev mycket allmän och både pojkar och flickor höll sig med en cykel och det inte alls ovanligt att man åkte bort så där ett par mil eller mera och hem igen på en söndag. Visst åkte vi häst och vagn också, men

inte så långa turer som med cykel. Hästvagnsutflyckterna var särskilt trevliga för det första så var det ingen kraftansträngning att åka och för det andra så gick det bra att ha trevligt samspråk och t.o.m. sång under en sådan färd, och den som visste mer om bygden än den andre kunde berätta om detta. Utflyktståg : ja det har förekommit det också, men inte så ofta. Jag vet min bror följde med ett sådant utflyktståg ända till Ronneby och det var något oerhört vid sekelskiftet med en så lång resa för jordbruksungdom.

Någon Folkets park har vi inte haft här närmare än Hässleholm. Om man kunde få låna böcker : ja det kunde man. Det bildades ett sockenbibliotek i N.Mellby 1863 och det var alltså hundra år sen förra året : Vem som bildade det : det står också om det i N.Mellby sockenbok. Men säkert är att vi jordbrukarungdomar - tror mest pojarna läste många böcker under långa vinterkvällar. Vi läste reseskildringar, biografier, och romaner ? Onkel Toms Stuga; Rosen på Tistelön. Snapphaneböcker så många vi kunde få tag i. Vi hade bibliotek också i våra ungdomsföreningar som förnyades varje år.

Där fanns det kristliga romaner och religionshistoria och biografier över stora missionärer och andra missionshjältar.

Kurser ja det blev strax efter sekelskiftet . Den mest uppmärksammade var en kursvecka som leddes av jordbrukskonsulent Viktor Ekerot från Kristianstad . Det var inte på långt när så vanligt att jordbrukarungdomern då reste till lantmannaskolor och folkhögskolor som det sedan har blivit . Ekerots kurs var givande och lärde oss hur vi skulle få upp jorden i kultur ,hur det skulle gödslas om växtföljden och gödselvård och han sparade inte på satirets gissel när det gällde att beskriva dåtidens dåliga skötsel av jordbruk . Resultatet blev strålande . Det anlades täta gödselstäder på varje ställe. växtföljden ordnades kort sagt jordbruket blev modärnt , egnahemsrörelsen tog fart och större gårdar styckades till mindre bruksenheter : nu slår man ihop dem igen. Det blev andra kurser också såsom sykurser, vävkurser och matlagningskurser allt detta senare var ägnat åt flickorna.

Om parbildning och giftermål ?

Nog är detta ett långt och intressant kapitel och nu har jag bara

ACC. N:R M. 16076:26.

ett ark kvar att skriva på, så jag får fatta mig kort. Nog fann ungdomarna på många olika sätt . I något fall inträffade det att en duktig och skötsam dräng gifte sig med dottern på stället och stannade kvar som svärson . De förutbetalade familjehögtiderna då ungdomarna samlades och hade roligt med resultat att det tog eld och blev kärlek och äktenskap . I regel var det lyckosamt att båda kontrahenterna var vanda vid jordbruk från tidig ungdom . Det hände ibland , rätt ofta förresten att familjer där det var söner och döttrar att sönerna bytte systrar , flickorna flytta över till granngården . Ibland var det så att ett par som tjänat ihop på ett och samma ställe eller på ställe som låg nära varandra att pojken och flickan genom att träffas dagligen blev först bekanta och sedan kära i varandra , och när de så sparat lite pengar startade de som egna jordbrukare på ett mindre hemman. Det hände i många fall och med bra resultat , de klara sig och fick barn som vandes till arbete och ordentlighet. Föreningslivet har också fört många samman om det nu var i godtemplarnas krets eller kristlig ungdomsförening eller politisk förening av något slag.

Det har skapats många förbindelser också vid dansbanan , det kungå hederligt och korrekt tillväga även där , men i många fall började det med lösa förbindelser som gjorde att de blev tvungna att att gifta sig . I sådana fall blev förbindelsen inte så noga övertänkt och därför inte varaktig alltid. Ibland hände det att en

FOLKLIVSARKIVET
LUND

bondpojke gått hemma så länge att han ville starta själv och bli egen jordbrukare fastän han inte var gift eller hade någon fästmö. Möjligen följde en syster med och hushålla för honom en tid till dess hon gifte sig. Då fick han skaffa sig hushållerska var han kunde. Mycket ofta var denna hushållerska inställd på att bli fru i huset och laga med så att detta blev liksom tvunget. Det kunde för all del bli bra men också rena katastrofen. Tänker särskilt på ett sådant fall . På en granngård till oss gick det 5 barn, 3 söner och 2 flickor och de gick hemma länge arbetade upp jordbruket och blev välbärgade . När äldste sonen blev så en 40 år tyckte han ändock att han skulle bli sin egen och köpte sig ett bra ställe i en by längre bort. Den hushållerska han fick hade varit med förr fast hon var yngre än han. Tror hon hade två utomäktenskapliga barn. På ett tidigt stadium fick hon sin husbonde i fällan och det blev giftermål av, någon tid före att barnet kom. Det blev den gamle fadern som fick sitta hemma och frun var ute på dansbanor och sällskap ,förstörde pengar och levde om . Till råga på allt brann gården ner och ekonomin

försämrades än mera. Sen orkade inte Nils längre ,han hängde sig en morgon i stallen och allt upplöstes .

Om föräldrarna hade något att säga till om giftermål ? Ja kanske inte direkt att bestämma men nog påverkade de sina barn ,både pojkar och flickor i det riktning de önskade. Det finn ~~x~~ ju släkter som i flera generationer varit kända för arbetsamhet ,hederlighet ^{med} ~~xxx~~ ordning ,fridsamma och korrekta i sitt levnadssätt. Det är klart att barn från en sådan familj de var eftersökta som giftermålsobjekt . Att sådana familjer som hade barn de sökte sig gärna till varandra och blev det tycke mellan de unga så nog underblåstes det av föräldrarna. Inträffade motsatsen att en pojke eller flicka av ,som man själv tyckte ,av god familj förjade sällskapa med en pojke eller flicka från en familj som var kända för små fuffens, luraktiga och mindre hedrande vandel så nog varnade man i högsta grad för en förbindelse med en sådan familj. Förlovningen gjorde man inte så stor affär av . Sedan de unga gått i sällskap ,kanske ett år reste de helt enkelt bort till en stad och köpte ringar och hade det

FOLKLIVSARKIVET
LUND

rart och roligt ett par dar och kom hem igen med ringarna på. Sen rustade man för bröllop . Flickan sydde och namnade linne lakan och vad som tillhör ett bo och pojken fick ju ordna för hemmet på annat sätt . Skulle han övertaga sitt föräldrahem var ju saken enkel nog . Då blev boet delvis gammalt och delvis nytt . Hemgift ~~en~~ blev det väl alltid något även om man inte var så rik. När mina föräldrar skulle gifta sig 1877 och flytta hit till Sösdala från Huaröd ,då fick min mor en häst ett par kor och lite annat smått från sitt föräldrahem och min far hade lite pengar i motsvarande grad som han sparat och så började de ett långt strävsamt liv i hårda och dåliga tider som jordbrukare'. Nu är det inte alls vanligt med sådan hemgift . Är förhållandet bra och båda parter är med på föreningen så hjälps de båda familjerna åt att ge de unga lite pengar och gå i borgen för övrigt för att hjälpa de unga igång med föräldrarnas välsignelse. Även om man mest gifte sig med någon ifrån bygden så var inte alltid att så skedde , man reste lite mera längre fram i tiden och fick kontakter långt borta ibland.

Svensexor var visst inte vanliga . Har varit på en svensexa i hela mitt liv och det var när lantfiskalen skulle gifta sig och där trivdes jag alls inte . Har aldrig supit och aldrig rökat och sådadera förekom rikligt på den festen och språket som fördes blev allt sämre som kvällen gick. Om ungdomarna trivdes i trakten eller reste bort ? Ja om någon reste bort på grund av vantrivsel vet jag knappast , men väl därför att bygden inte kunde ge god utkomst åt alla och därför gav man sig ut i världen . Somliga lyckades ,andra inte . En del reste till Amerika på den grund att de inte lyckades så bra hemma , andra reste i ren spekulation och flera lyckades bra och kom hem igen med pengar på fickan. Skyndar mig att tillägga att något speciellt utvandrardistrikt har det inte varit här, jämfört med andra socknar utomkring .

Med Hjärtlig hälsning

Sösdala den 5 mars 1964

Nils Månsson

FOLKLIVSARKIVET
LUND